

UDK 821.163.42.09 Dorkin, M.

Stručni članak

Primljen: 27. 06. 2011.

Prihvaćen za tisak: 04. 11. 2011.

ZVJEZDANA RADOS

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku i slavistiku

Obala krala Petra Krešimira IV., 2, HR – 23000 Zadar

MLADEN DORKIN. UZ OSAMDESETU GODINU ŽIVOTA

Sveučilišni profesor Mladen Dorkin rođen je 30. prosinca 1931. god. u Preku na otoku Ugljanu. U rodnome mjestu pohađa osnovnu školu, a srednjoškolsko obrazovanje stječe u Rijeci, gdje najprije završava Industrijsku školu (1950.), pa Tehničku školu (1954.), a potom i Prvu gimnaziju (1955.). Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu studira jugoslavistiku; diplomirao je 1960. godine. Nakon završetka studija dvadesetak godina radi kao srednjoškolski profesor hrvatskog jezika i književnosti u Ekonomskoj školi u Zadru. Njegov stručni interes nije se, međutim, zadržao samo u granicama školske nastave, pa je, radeći u školi, završio magisterij i doktorat iz hrvatske književnosti – magistrirao je 1974. u dubrovačkom Centru za postdiplomski studij Sveučilišta u Zagrebu a doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1979. godine. Stekavši doktorat iz hrvatske književnosti a imajući za sobom višegodišnje iskustvo u nastavi, s punom kompetencijom počeo je 1979. godine, kao uposlenik Filozofskog fakulteta u Zadru, na Odsjeku za hrvatski jezik i književnost predavati Metodiku nastave književnosti; najprije kao predavač, potom u znanstveno-nastavnom zvanju docenta, od 1987. izvanrednog profesora, a od 1998. redovitog profesora. Generacije studenata koje je uvodio u metodiku srednjoškolske nastave književnosti pamte ga po njegovu savjesnom, predanom, temeljitom i znalačkom radu. Tijekom dva desetljeća rada na Filozofskom fakultetu u Zadru profesor je Dorkin, uz nastavnu i znanstvenu aktivnost, bio je uključen i u druga područja sveučilišnog rada – bio je predstojnik Odsjeka za hrvatski jezik i književnost, potom i pročelnik Zavoda za slavistiku, a u jednom mandatnom razdoblju bio je i prodekan Filozofskog fakulteta u Zadru.

Mladen Dorkin počeo se još kao srednjoškolski profesor baviti znanstvenim radom, koji će intenzivirati u vremenu svoje sveučilišne karijere, a neće ga zapustiti ni po umirovljenju; od sredine sedamdesetih godina prošloga stoljeća do danas objavio je više od sedamdeset bibliografskih jedinica – tri knjige (*Lirika na razmeđu stoljeća*, Zadar, 1996.; *Prosudbe o književnosti i knjigama*, Zadar, 2002.; *U ozračju poezije i znanosti*, Zadar, 2008.), pedesetak znanstvenih radova publiciranih u zbornicima i časopisima te više od dvadeset stručnih radova, recenzija i novinskih članaka. Svoje studije, oglede i interpretacije objavljivao je u uglednim znanstvenim i kulturnim zadarskim, zagrebačkim, splitskim, riječkim, beogradskim i drugim časopisima i zbornicima: *Forumu*, *Radu JAZU* – danas HAZU, *Suvremenoj metodici nastave*

hrvatskog ili srpskog jezika, Republici, Radovima FF u Zadru, Zadarskoj reviji / Zadarskoj smotri, Glasju, u časopisu *Croatica et Slavica Iadertina, Mogućnostima, Maruliću, Kačiću, Čakavskoj riči, Riječkoj reviji*, u zborniku *Naučni sastanak slavista u Vukove dane* itd. Najveći broj radova objavio je u *Radovima FF u Zadru* te u *Zadarskoj reviji / Zadarskoj smotri*.

Dorkinovi znanstveni interesi vrlo su široki; pratimo ih u rasponu od najužih lokalnih, zavičajnih/otočnih/čakavskih i zadarskih tema, preko onih širih nacionalnih hrvatskih do tema iz susjednih književnosti – srpske i slovenske; ipak, Dorkinov znanstveni i stručni rad skoncentriran je oko tri glavne teme: hrvatska književnost u 19. stoljeću, posebice zadarska časopisna problematika; lirika hrvatske moderne; čakavska poezija zavičajnoga zadarskog kruga. U proučavanju hrvatske devetnaestostoljetne književnosti u Zadru pokazuje se kao pedantan i pouzdan književni povjesničar; u predočavanju lirike hrvatske moderne pokazuje se kao vrstan tradicionalan metodičar i analitički interpretator; a u radovima o čakavskim temama pokazuje se kao senzibilizirani poznavatelj otočkoga i mediteranskog mentaliteta te poetske snage "čakavske riči". Takav znanstveni profil prepoznatljiv je u Dorkinovim radovima objavljivanim po periodici, a još se jasnije očitava u onim radovima koji su publicirani u njegovim knjigama.

Kako to svjedoče njegove studije i članci, u svom se znanstvenom radu Mladen Dorkin više godina bavio proučavanjem pjesnika hrvatske moderne, što je rezultiralo i knjigom *Lirika na razmeđu stoljeća*, u kojoj autor preko četiri reprezentativna pjesnika – Kranjčevića, Matoša, Vidrića i Nazora – osvjetljava razdoblje hrvatske moderne. Uvodno poglavlje knjige ("Interpretacijski pristup poeziji Silvija Strahimira Kranjčevića") razložno je posvećeno Kranjčeviću, pjesniku čije stvaralaštvo istovremeno predstavlja i vrhunac hrvatske devetnaestostoljetne poezije i anticipaciju modernističkih strujanja u hrvatskoj književnosti. U interpretaciji Kranjčevićeve lirike Dorkin polazi od njegovih ranih pjesama, nastalih prije *Bugarkinja*, i već u njima prepoznaje osnovna emocionalna raspoloženja i motivsko-tematske odrednice (patnju, ljubav, rodoljublje te kršćansku viziju svijeta), koji će biti karakteristični za njegovu kasniju, zrelu fazu, ukazujući pritom na još jednu tipično kranjčevićevsku konstantu – "vječni Kranjčevićev dijalog s vremenom i narodom, mrtvim i živim tiranima, prošlošću i sadašnjošću, crkvenim i građanskim institucijama"¹. Tumačeći Kranjčevićevu poeziju, Dorkin se iskazuje istovremeno i kao vrlo pedantan, savjestan književni povjesničar i analitičar i kao interpretator empatijske sposobnosti zalaženja u dubinu pjesnikovih poetskih izričaja i njihove ekspresivnosti. Dorkin slično, pouzdano se koristeći tradicionalnim metodama koje nadograđuje (ipak kontroliranim) impresionističkim esejiziranjem – prilazi i interpretaciji Matoševe, Vidrićeve i Nazorove poezije. Pritom (opravdano) najviše pažnje posvećuje središnjoj, paradigmatškoj ličnosti hrvatske moderne – Antunu Gustavu Matošu, tako da studije o Matošu čine okosnicu prve Dorkinove knjige; on – "u kontekstu Matoševa vremena, života i djela" – razmatra njegovu rodoljubnu poeziju kao jedinstven pjesnikov doprinos hrvatskoj domoljubnoj lirici (što se očituje u specifičnoj sintezi hrvatskoga i francuskog duha), zatim pjesnikove poetske ideale i teoretske postavke o stihu, rimi i ritmu te njihovu (ne)realizaciju u

¹ Mladen Dorkin, *Lirika na razmeđu stoljeća*, Zadiz, Zadar, 1996., str. 7.

pjesnikovu poetskom opusu; da bi zaokružio cjelinu o Matošu, Dorkin je u svojoj knjizi uvrstio i tekstove o utjecaju A. G. Matoša na grupu pjesnika *Hrvatske mlade lirike*, posebno na najznačajnijeg od njih – Tina Ujevića. U knjizi je dolična pažnja posvećena i interpretaciji te novim iščitavanjima Vidrićeve poezije, s posebnim osvrtom na bogatu književnokritičku literaturu o tom velikom pjesniku hrvatske moderne. Knjiga je zaokružena literarno-interpretacijskim pristupom Nazorovoj poeziji iz razdoblja moderne, posebice onim pjesničkim djelima u kojima dolazi do izražaja Nazorov nacionalni angažman. Knjiga *Lirika na razmeđu stoljeća* – kao što to u pogovoru ističe I. Frangeš – tematski je cjelovita jer obrađuje pjesnike hrvatske moderne², a pojedina njezina poglavlja međusobno su povezana i istim metodičkim postupcima – interpretacijskom i stilističko-kritičkim pristupom književnom djelu, ali isto tako i pozitivističkim, barčevskim, književnopovijesnim pristupom. U svojoj prvoj knjizi Dorkin se pokazao kao vrstan poznavatelj ne samo književnog stvaralaštva autora o kojima piše, nego isto tako i književnokritičkih sudova o njima, koji mu služe zato "da se izazovu i osluhnu novi glasovi i tonovi"; u tom "izazivanju i osluškivanju novih glasova i tonova" Dorkin i uspijeva, pa njegova knjiga *Lirika na razmeđu stoljeća* predstavlja značajan prilog proučavanju i vrednovanju hrvatske lirike u razdoblju moderne.

I u svojoj drugoj knjizi – *Prosudbe o književnosti i knjigama* – Mladen Dorkin nastavlja promišljati o ključnim hrvatskim pjesnicima 19. i 20. stoljeća – S. S. Kranjčeviću i A. G. Matošu, a ovoj dvojici velikana dodaje i P. Preradovića. Tekstovi o tim pjesnicima nastali su uz njihove obljetnice (stodvadesetu Preradovićeve smrti; devedesetu Kranjčevićeve smrti; sedamdesetu Matoševе smrti), ali prigodni karakter tih radova nije zastao na slavljeničkim tonovima niti je umanjio vrijednost autorovih prosudbi o mjestu svakoga pojedinog pjesnika u razvojnoj liniji hrvatske poezije i u hrvatskoj književnosti uopće; riječ je o, književno-kritički i književno-povijesno argumentiranima, zaokruženim studijama, u kojima do punog izražaja dolazi Dorkinovo iskreno poštovanje prema književnoj baštini, a njegovo temeljito poznavanje te baštine i literature o njoj rezultiralo i spoznajom/iščitavanjem novih značenja što ih ona u sebi nosi. Dorkin se pokazuje kao vrijedan i temeljit proučavatelj i poznavatelj hrvatske književne baštine i u "prosudbama o književnosti" na stranicama dvaju zadarskih devetnaestostoljetnih časopisa – *Zore dalmatinske* (u poglavlju "Vrijednost Preradovićeve poezije u kontekstu pjesništva *Zore dalmatinske*") i *Iskre*³, o kojoj piše u nekoliko poglavlja/studija – o uredniku Nikoli Šimiću i njegovoj kačićevskoj pučkoprosvjetiteljskoj koncepciji književnosti, o književnoj kritici u časopisu, posebice o Jakši Čedomilu i njegovoj modernoj književnoj kritici i europskoj orijentaciji te o njegovoj studiji o talijanskom romanu; vrlo detaljno prikazuje i putopisnu prozu na stranicama *Iskre*, kojoj je poseban pečat dao Mihovil Pavlinović. Uz književno-povijesne teme, u *Prosudbe o književnosti i knjigama* autor je uvrstio i teme iz suvremene

² Usp. Ivo Frangeš, pogovor u Mladen Dorkin, nav. dj., str. 255.

³ Mladen Dorkin sigurno je najbolji, najkompetentniji poznavatelj toga zadarskog časopisa, jednoga od najznačajnijih hrvatskih književnih časopisa osamdesetih i devedesetih godina 19. stoljeća, na čijim se stranicama profilirala moderna književna kritika Jakše Čedomila a, uz narodnoprerednu i pučkoprosvjetiteljsku ulogu, odigrao je i važnu ulogu u uključivanju hrvatske književnosti u Dalmaciju u tokove matične književnosti. O časopisu *Iskra* Dorkin je napisao disertaciju te objavio više studija, bilo u časopisima, bilo u knjigama.

književnosti – primjerice o Božićevu romanu *Kurlani* ili pak o zavičajnoj čakavskoj poeziji pjesnika zadarskoga kruga. Pišući o zavičajnim temama Dorkin ne skriva svoj subjektivizam, svoju uživiljenost/suživljenost i upletenost u temu, ne skriva svoj "dosluh sa školjem", tako da njegovo pisanje povremeno prerasta u esejiziranje, (najizrazitije u tekstu "Maslina – mnogoznačan estetski i kulturološki simbol Mediterana"), u balansiranje između "poezije i znanosti".⁴

Stoga nije slučajno da je zadnju od svojih knjiga Mladen Dorkin naslovio *U ozračju poezije i znanosti*. Ta knjiga, slično kao i prethodna, sastavljena je od književnopovijesnih razmatranja, ogleđa i interpretacija te prikaza i prigodnih članaka, a organski se nadovezuje – i stilski i sadržajno – na njegov prethodni znanstveni rad, posebno na knjigu *Prosudbe o književnosti i knjigama*, u kojoj je autor među ostalim temama, kao što je već istaknuto, znanstveno snažno utemeljeno i znalački akribično obradio problematiku vezanu za zadarsku *Iskru*. I u svojoj zadnjoj knjizi (kao i u prethodnoj) Dorkin tom periodiku posvećuje veliku pažnju pišući o njemu četiri nove opsežne studije – o Andriji Kačiću Miošiću kao idealu lista, o jezičnom i književnom programu urednika *Iskre* Nikole Šimića, o crtičarsko-pripovjednoj prozi (izvornoj) te o recepciji stranih književnosti na stranicama toga časopisa. Kako je *Iskra* u svom vremenu odigrala zapaženu ulogu u hrvatskim književnim zbivanjima (posebno u razvoju književne kritike), Dorkin kao vrstan znalac (svakako kao ponajbolji poznavatelj toga časopisa!) svojim radovima – koji su do pojave ove knjige bili ostali, kako reče autor, u "polumraku periodike" (ili pak disertacije) – potpunije osvjetljava njezino značenje i, zajedno s radovima objavljenima u knjizi *Prosudbe o književnosti i knjigama*, daje tom "književno-poučnom listu", kasnije "listu za književnost i umjetnost", doličnu javnost/dostupnost te dolično mjesto u povijesti hrvatske književnosti i hrvatske kulture uopće. U Dorkinovim radovima o *Iskri* i njezinu uredniku Nikoli Šimiću dana je paradigmatična slika zadarskih književnih, jezičnostandardnih i uopće kulturnih prilika tijekom posljednja dva desetljeća 19. stoljeća te njihova uklapanja u hrvatski matični nacionalni književni i kulturni mozaik.

Ako je *Iskra* jedna od najčešćih i najzaokruženijih tema Mladena Dorkina, onda je Matoš svakako jedna od njegovih najomiljenijih tema. Kako to pokazuju njegove studije i članci te knjige *Lirika na razmeđu stoljeća* i *Prosudbe o književnosti i knjigama*, u svom znanstvenom radu Dorkin se dugo bavio proučavanjem stvaralaštva A. G. Matoša, pa nije čudno da mu i u svojoj zadnjoj knjizi posvećuje jedno veće poglavlje ("Na tragu života i stvaralaštva A. G. Matoša"), u kojemu analizira poticaje i odjeke pojedinih prostora/sredina (u kojima je Matoš živio) u njegovu stvaralaštvu. Dvije značajne cjeline knjige *U ozračju poezije i znanosti* čine radovi o dvojici profesora – Ivi Frangešu i Miroslavu Čabraju, čijoj je uspomeni autor i posvetio knjigu, a od kojih je, po vlastitu priznanju, učio i nasljedovao ih u vlastitu znanstvenom radu, posebno cijeneći i usvajajući Frangešovu metodu interpretacije, odnosno estetskoga vrednovanja književnog teksta. Frangešovska interpretacija – obilježena "ozračjem (i) poezije i znanosti" – jedna je od općih odrednica i ove Dorkinove knjige; on je koristi u većem dijelu tekstova, posebno u poglavlju "Ogledi u znaku pjesnika

⁴ Nezatajena personalnost, subjektivizam empatija te sklonost esejiziranju prepoznatljive su označnice Dorkinova stila uopće; naravno, uz specifičan spoj Barčeve tradicionalne književno-povijesne metode i Frangešove nadahnute interpretacije.

mora i zavičaja" (Roka Dobre, Ante Tonija Valčića i dr.), a isto je tako primjenjuje pišući o Matošu ili pak o nekoliko autora iz susjednih južnoslavenskih književnosti (I. Cankaru, P. P. Njegošu, Đ. Jakšiću). Stoga se i knjiga *U ozračju poezije i znanosti*, iako obuhvaća nekoliko sadržajno različitih poglavlja (baš kao i ona koja joj je prethodila), nadaje kao dosljedna stilska cjelina.

U svojim knjigama, studijama i esejima, oglecima i interpretacijama Mladen Dorkin nije slijedio pomodna teorijska strujanja, ostao je dosljedan metodološkom tradicionalizmu i jednostavnosti, ali je ipak dao značajan prilog (prvenstveno) proučavanju i razumijevanju hrvatske lirike u razdoblju moderne, kao i pjesnika koji su joj prethodili - njegovi su radovi o pojedinim autorima (Preradoviću, Kranjčeviću, Matošu, Vidriću, Nazoru), kako reče Frangeš, "doprinos i znanosti i praktičnoj nastavi".⁵ Nezaobilazan je i njegov prinos povijesti hrvatske književnosti 19. stoljeća, posebice u radovima o časopisu *Iskra* (Zadar, 1884.-1887.; 1891.-1894.), kao i njegov prilog poznavanju suvremene čakavske poezije, u kojoj pjesnicima zadarskoga kruga (a o kojima je publicirao veći broj tekstova) pripada značajno mjesto.

⁵ Ivo Frangeš, pogovor, u: Mladen Dorkin, *Lirika na razmeđu stoljeća, nav. dj.*, str. 256.

